

Biblioteka
KLASICI

Фёдор Михайлович Достоевский
Записки из подполья

Izdavač
Edicija
Zemunska 32, Novi Banovci

Za izdavača
Lazar Vuk Bokan

Glavni i odgovorni urednik
Lazar Vuk Bokan

Prevodilac
Jovan Maksimović

Lektura i korektura
Edicija

Dizajn korica
Edicija

Štampa
Neven, Zemun

Tiraž
500 primeraka

Plasman
+381/64-521-521-0
klubcitalaca@edicija.rs
www.edicija.rs

Godina izdanja
2025.

Mesto izdanja
Novi Banovci

ISBN 978-86-82958-41-3

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN 978-86-82958-41-3
COBISS.SR-ID 187967497

DOSTOJEVSKI

ZAPISI IZ PODZEMLJA

PRVI DEO

PODZEMLJE¹

I

Ja sam bolestan čovek... Ja sam pakostan čovek. Ja sam neprivlačan čovek. Mislim da mi je bolesna jetra. Međutim, ništa ne znam o svojoj bolesti, nisam siguran šta me muči. Ne idem doktoru zbog toga, nikada i nisam, iako poštujem medicinu i lekare. Pored toga, izuzetno sam sujeveran, dovoljno da poštujem medicinu, u svakom slučaju (dovoljno sam dobro obrazovan da ne bih bio sujeveran, ali ipak sam sujeveran). Ne, ja u inat odbijam da posetim lekara. Vi to, verovatno, nećete razumeti. Ali, ja ipak razumem. Naravno, ne mogu da objasnim koga tačno mučim svojim inatom, savršeno sam svestan toga da ne mogu ni lekarima naškoditi time što ih ne posećujem, bolje od bilo koga znam da ovim samo sebi štetim, nikome drugom. Ali ipak, to što ne idem lekaru, to je iz inata. Jetra mi je loše, pa – neka bude još gore!

Ovako živim već dugo – već dvadeset godina. Sada mi je četrdeset. Radio sam u upravi, sada više ne radim. Bio sam zli činovnik. Bio sam grub i uživao u tome. Vidite, nisam uzimao

¹ Autor *Zapisa* i sami *Zapisi* su, naravno, izmišljeni. Ipak, jasno je da osobe, kao što je pisac ovih zapisa, ne samo da mogu, već moraju postojati u našem društvu, kada uzmemo u obzir okolnosti u kojima je stvoreno naše društvo. Pokušao sam da očima javnosti izložim, jasnije nego što se obično radi, jedan od karaktera obične prošlosti. To je jedan od predstavnika generacije koja još živi. U ovom odlomku, naslovljenom sa „Podzemlje“, ova osoba predstavlja sebe i svoje poglede na svet i kao da pokušava da objasni uzroke zbog kojih je nastala i morala nastati u našoj sredini. U drugom odlomku su dodati stvarni zapisi ove osobe, koji se tiču određenih događaja u njenom životu. (Beleška autora)

mito, pa sam bar time morao da nadoknadim. (Loša šala, ali je neću precrtati. Zapisao sam je misleći da će zvučati jako duhovito, ali sam sada i sam uvideo da sam samo želeo da se razmećem na ružan način; neću iz inata da je precrtam!)

Kada su molioći zbog obaveštenja prilazili stolu za kojim sam ja sedeo, škrgutao sam zubima, osećao sam ogromno zadovoljstvo kad bih uspeo nekoga da iznerviram. Skoro uvek sam uspevao. Uglavnom su to bili bojažljivi ljudi – naravno, oni su bili molioći. Posebno nisam mogao da podnesem jednog uobraženog oficira. On jednostavno nije bio pokoran, zveckao je svojim mačem na odvratna način. Osamnaest meseci sam bio u sukobu s njim zbog tog mača. Na kraju sam ja pobedio. Prestao je da zveckaa. Ali, to se desilo u svojoj mladosti. Ali, znate li vi, gospodo, šta je suština mog inata? Suština svega bila je u činjenici da sam sve vreme, čak i u trenucima najgore zlovolje, u sebi bio svestan srama da ne samo da nisam bio pakostan, nego čak ni ogorčen čovek, već da sam samo uzaludno dizao prašinu i zabavljao se time. Mogu da zapenim od besa, ali dajte mi lutku da se igram, dajte mi šolju čaja sa šećerom i možda ću se smiriti. Možda ću čak biti i iskreno dirnut, iako ću možda nakon toga škrgutati zubima i mesecima ležati budan i posramljen. To je bio moj način.

Lagao sam kada sam malopre rekao da sam bio zli činovnik. Lagao sam iz inata. Samo sam se zabavljao sa molioćima i sa oficirima, u stvarnosti nikada ne bih mogao da postanem pakostan. U svakom trenutku sam bio svestan mnogih, mnogih elemenata potpuno suprotnih tome. Osećao sam kako se ti suprotni elementi pozitivno roje u meni. Znao sam da se čitavog života roje u meni i da žude da izbiju na površinu, ali im nisam dopuštao, nisam im dopuštao, namerno im nisam dopuštao da se ispolje. Razdirali su me dok sam se stideo: zbog njih sam se grčio i gadili su mi se, kako su mi se samo gadili! Zar ne možete shvatiti sada, gospodo, da upravo izražavam žaljenje zbog nečega, da vam tražim oprostaj za nešto? Siguran sam da shvatate... U svakom slučaju, uveravam vas da me nije briga za to.

Ne samo da nisam mogao postati pakostan, nisam znao kako da postanem bilo kakav, ni zao ni dobar, ni bitanga ni častan

čovjek, ni heroj ni insekt. Ja sada živim svoj život u svom kutku, podsmevajući se sebi samom pakosnom i beskorisnom utehom da inteligentan čovek ne može zaista tek tako postati nešto, to može samo budala. Da, čovek u devetnaestom veku mora i moralno je da bude prevashodno biće bez karaktera; karakteran čovek je prevashodno ograničeno biće. Takvo je moje ubeđenje već četrdeset godina. Sada imam četrdeset godina; znate, četrdeset godina je čitav život, znate da je to mnogo godina. Neprirođeno je živeti duže od četrdeset godina, prostački je i nemoralno. Ko uopšte živi posle četrdesete? Odgovorite. Ja ću vam iskreno i pošteno reći ko: budale i bezvredni ljudi. Govorim svim starcima u lice, svim tim prečasnim starcima, svim tim sedim, časnim starcima! Govorim čitavom svetu u lice! Imam pravo da tako pričam, jer ću ja sam živeti do šezdesete. Do sedamdesete! Do osamdesete! Čekajte, da predahnem...

Vi, gospodo, nesumnjivo mislite da želim da vas zabavim. I u tome grešite. Ja nipošto nisam tako vesela osoba, kao što vi zamišljate, ili kako možda mislite, i ako, razdraženi svim ovim brbljanjem (a osećam da ste razdraženi), mislite da je podesno da me pitate ko sam ja – onda je moj odgovor: ja sam koleški asesor. Službovao sam da bih imao šta da jedem (i jedino iz tog razloga), a kada mi je prošle godine daleki rođak testamentom ostavio šest hiljada rubalja, odmah sam se povukao iz službe i skrasio se u svom kutku. Živeo sam i ranije u tom kutku a sada sam se skrasio. Moja soba je bedna i strašna, na periferiji grada. Služavka mi je stara seljanka, zloćudna zbog svoje gluposti, i, povrh svega, uvek gadno miriše. Rečeno mi je da je petrogradska klima loša za mene i da je veoma skupo živeti u Petrogradu sa mojim oskudnim sredstvima. Znam ja to bolje od svih tih mudraca i iskusnih savetnika i kontrolora. Ali, ostajem u Petrogradu, neću otići iz Petrograda! Neću otići, jer... eh! Zato što apsolutno nije bitno da li ću otići ili neću.

Ali, o čemu pristojan čovek može govoriti sa najvećim zadovoljstvom?

Odgovor: o sebi.

Zato ću i ja govoriti o sebi.